

[Harald Jensen.]

beskæftiges i Enkeltmandsvirksomheder, gennemsnitlig kun er 2 Personer i hver, medens der er et betydeligt større Antal Personer beskæftiget i Aktieselskaberne. Heri ligger naturligvis, at Spørgsmaalet om Aktieselskabslovgivningen, om Aktieselskabernes Virksomhed i det hele taget har en Rækkevidde, som gaar langt ud over Forholdet til Aktionærene, en Rækkevidde, der ogsaa naar til de Arbejdere, der er beskæftiget paa dette Omraade, og hvis Antal er stadig stigende.

Man kan derfor, som jeg sagde, med fuld Ret hævde, at der paa hele dette Omraade maa anlægges samfundsmæssige Synspunkter, og at man ikke kan nøjes med at se paa de rene Aktionærinteresser. Det hænger sammen med, at Aktieselskabernes Dispositioner faar en Rækkevidde, der, som jeg sagde, naar ud over Aktionærene, naar ud til Samfundet og til de Arbejdere, der er beskæftiget i Virksomhederne. Hvis man sammenligner den Produktionsform, som Aktieselskabet er Udtryk for, med de Produktionsformer, vi kendte herhjemme i Tiden fra 1850erne, 60erne og 70erne op mod Aarhundredskiftet, er Forskellen jo ganske øjensynlig. Hvis den gamle Haandværksmester, der sad med en eller to Svende eller en eller to Lærlinge, disponerede galt, ja, saa gik det ud over hans Svende og Lærlinge naturligvis, men det gik i samme Grad ud over ham selv; enhver fejlagtig Disposition ramte ham selv med samme Styrke, som den ramte de Folk, han beskæftigede. Ganske anderledes er det under Aktieselskabsformen. Fejlagtige Dispositioner fra Aktieselskabers Side er i Stand til at ramme i Hundredvis, ja i Tusindvis af Arbejdere, uden at det gaar ud over dem, der sidder som Aktieselskabets Ledere eller Aktieselskabets Ejere gennem deres Aktier. De fejlagtige Dispositioner i vor Tid har derfor en Rækkevidde, der naar ud til sagesløse Mennesker i en Udstrækning, som vi ikke kendte under den tidligere Produktionsform. Heri ligger naturligvis, at man ogsaa fra Samfundets Side maa anlægge særlige, samfundsmæssige Synspunkter, naar man skal lovgive om Aktieselskaber, og at man maa søge i den Udstrækning, det nu en Gang lader sig gøre, at tage Sigte paa de Forhold, jeg her nævner.

At det, som jeg sagde, ikke blot er Aktionærinteresser, det her drejer sig om, skal jeg illustrere ved at nævne et enkelt Eksempel fra Forhold, som jeg kender. De store Cementfabrikker, som ligger ved Limfjorden, er alle sammen Aktieselskaber —

et enkelt af dem er Andelsselskab —, og de beskæftiger flere Tusinder af de Arbejdere, som lever i Nørresundby og Aalborg. Naar det passer disse Selskaber, saa lukker de, saa standser de Virksomheden — det har de gjort adskillige Gange — ganske uden Hensyn til de Arbejdere, der beskæftiges ved Virksomheden, og ganske uden Hensyn til de Kommuner, som har Interesse i, at Virksomheden holdes ved lige, i dette Tilfælde de Landkommuner, som ligger deroppe, og hvor de fleste af Arbejderne bor. Det er overordentlig føleligt for disse Landkommuner, naar Virksomhederne standses. I det hele taget er det jo ejendommeligt at se, hvorledes det private Erhvervsliv, som har antaget Aktieselskabsformen, er i Stand til at paalægge alle os andre og ikke mindst Kommunerne ganske særlige Byrder og særlige Forpligtelser. Naar der bygges en ny Cementfabrik eller anden stor Virksomhed, trækkes der Arbejdere til Kommunen, som oftest Arbejdere ude fra Landet, fordi Erhvervsbetingelserne derude er saa ringe, at de er nødt til at søge ind til Byen for at finde Beskæftigelse. Og til de Arbejdere, der saaledes søger til Kommunen, faar Kommunen som oftest Pligt til at skaffe Boliger, hvis ikke de paa anden Maade er i Stand til at skaffe sig Boliger; Kommunen faar Pligt til at skaffe Skole til de Børn, der kommer til Kommunen, og den faar efterhaanden en Række sociale Opgaver, som udelukkende skyldes denne enkelte Virksomhed, der tager sin Plads i Kommunen. Og naar Virksomheden saa til Tider lukker eller maaske helt standser, ja, saa er det Kommunen, der sidder tilbage med Smerterne og med Byrderne og har en Række sociale Forpligtelser, som det paagældende Selskab har paaført dem.

Jeg nævner dette for at vise, at det sikkert vilde være rimeligt, om man i Aktieselskabsloven gav Adgang til, at ogsaa andre end de, der er Aktionærer, fik Del i Selskabernes Ledelse. Jeg vilde ud fra mine principielle Synspunkter anse det for rimeligt, at Statsmagten havde Repræsentanter i Aktieselskabernes Bestyrelser, at ogsaa Kommunerne havde Repræsentanter der, fordi de Forhold, jeg her har nævnt, i høj Grad berører Kommunernes Interesse, og for det tredje, at ogsaa de Arbejdere, der beskæftiges i Virksomhederne, havde Adgang til at være delagtige i Virksomhederne som Bestyrelsesmedlemmer eller paa anden Maade. Med andre Ord, naar man skal se principielt paa disse Ting, burde der sikkert være Adgang til, at ogsaa Statens Interesser og de andre Interesser,